

Rachel Cusk: Kunnia

[PM/31 ADMIN](#)

RACHEL CUSK

LIISA RINNE (19.5.2020)

Kuluneen vuoden aikana olen keskustellut kirjallisuudesta hyvin erilaisten lukijoiden kanssa. Hetken lukukokemuksia vertailtuamme ovat ihmiset hikkaisseet: sitten mä olen löytänyt yhden tosi hienon kirjailijan...

Kriitikot ovat ylistäneet Rachel Cuskin *Ääriviivat*-trilogiaa laajalti nostaen hänet yhdeksi tämän hetken kiinnostavimpia kirjailijoita. Trilogian myötä kanadalais-brittiläisestä Cuskista on puhuttu myös romaanin kerronnallisen muodon uudistajana. Ilahduttavaa on kuitenkin, että myös monenlaiset lukijat ovat löytäneet hänet ja nauttivat hänen omaleimaisesta tyylistään.

Nyt suomeksi ilmestynyt *Kunnia* on trilogian päätösosa. Siinä päähenkilö Fay, keski-ikäinen kirjailija, lähtee jonnekin päin Eurooppaa kirjallisuuskonferenssiin. Matka toimii romaanin punaisena lankana, joka johdattaa Fayn erilaisten ihmiskohtaloiden luo.

Rachel Cuskin teksti on näennäisen kevyttä, paikoin jopa jutustelevaa, samalla kun se on salaa viisasta ja asialtaan painavaa. Ja siksi siihen on varmasti hyvin erilaisten lukijoiden helppo tarttua.

”Hän alkoi kertoa eräästä toisesta kirjailijastaan, joka esiintyi takaliepeiden kuvissa hoikkana ja kauniina, pitkät kultaiset hiukset valloillaan. Luonnossa kirjailija oli harmaatukkainen ja hieman ylipainoinen, ja lisäksi hänellä oli silmäsairaus, joka pakotti hänet käyttämään paksuja pullonpohjalaseja. Kuvan ja todellisuuden välinen ero oli silmiinpistävä erityisesti silloin, kun kirjailija esiintyi lukutilaisuuksissa ja festivaaleilla, mutta kun hänelle yritti hienotunteisesti ehdottaa uudemman kuvan käyttämistä, hän ei ottanut mokomaa kuuleviin korviinsa. Miksi valokuvan pitäisi olla totuudenmukainen? Jotta poliisi voisi tunnistaa hänet? Hänen ammattinsa ydintähän oli todellisuuspako, hän sanoi. Sitä paitsi hän oli mieluummin kuvan kultatukkainen keiju. Tavallaan hän uskoi edelleen olevansa se. Jonkinasteinen itsepetos on olennainen osa elämisen taitoa, hän sanoi.”

Kirjallisuuskonferenssissa Fayta kuljetetaan tapaamisesta toiseen. Kuten aiemmissakin osissa, on Fay jälleen eräänlainen sivustakatsoja. Kun pitäisi puhua hänen tekstistään, päätyy haastattelija puhumaan omasta elämästä, ja kerta toisensa jälkeen Fay jää ikään kuin ulkopuoliseksi omassa haastattelussaan. Tästä positiosta hän havainnoi ympäristöään pikkutarkasti, arvottamatta. Tämän tehtävän Cusk jättää ovelasti lukijalle.

Päähenkilön rooli ulkopuolisena tarkkailijana on osa Cuskin trilogian kaunokirjallista tyyliä. Häivyttämällä kertojan lähes olemattomiin Cusk tuo myös esiin jotain olennaista tästä ajasta: kuulluksi tulemisen tarvetta. Ihmisten halua analysoida itseään kaikille, jotka suinkin suostuvat kuuntelemaan. Dialogia ei juurikaan synny, vain joukko toisiaan seuraavia monologeja tai eri paikoissa tallennettuja selfieitä.

Ihmiset, joita Fay trilogian myötä kohtaa, ovat tavalla tai toisella oman elämänsä yllättämiä. He ovat remonttimiehiä, satunnaisia matkakumppaneita, kirjoittajakoulun opiskelijoita, ja nyt, kollegoita, toimittajia, konferenssin järjestäjiä. Kaikkien elämä on vinksautunut jossain kohden radaltaan ja jättänyt jälkeensä sumuisen vanan avioliittoja, ihmissuhteita, lapsia ja urahaaveita.

”Hänen tarinansa antoi olettaa, että ihmiselämää voivat hallita kerronnan lait, sanoin, ja kaikki ne käsitykset kostosta ja oikeutuksesta, joita kertomus vaatii, mutta tosiasiaassa tämä illuusio syntyi vain hänen omasta tulkinnastaan. Pariskunnan avioero ei toisin sanoen liittynyt mitenkään hänen salaiseen kateuteensa tai toiveensa, että ystäviä kohtaisi tuho; vain hänen oma tarinankerrontakykynsä – joka, kuten

olin jo sanonutkin, oli tehnyt minuun vaikutuksen vuosia sitten – oli saanut hänet näkemään oman kätensä jäljen ympäröivissä tapahtumissa.”

Kirjallisuuden äärellä kun ollaan, pyörii puhe myös kirjailijuuden ympärillä. Sukupuolten välinen ero nousee vahvasti esiin. Kirjailijuus isolla koolla on edelleen miehistä, kun taas naisten kirjoittama kirjallisuus puolestaan jotain pientä, sellaista joka ei myy tarpeeksi, ja jolla ei kerätä rahaa hyväntekeväisyyteen.

”Hänen vaimonsa oli kotiäiti, walesilainen kirjailija sanoi, ja molemmat olivat tyytyväisiä tähän järjestelyyn, koska hänen kirjalliset tulonsa vapauttivat vaimon tienaanisen taakasta, mikä oli hyvin onnekasta, ja vaimo saattoi sen sijaan järjestää hänelle välttämätöntä työaika. Itse asiassa, hän sanoi, vaimokin kirjoitteli vähän vapaa-ajallaan ja oli vastikään julkaissut lastenkirjan, josta oli aika yllättäen tullut menestys.”

Kautta trilogian totutut valta-asetelmat kuitenkin huojhtelevat. Nostaahan Cusk keskiöön kuin huomaamatta juuri nuo näennäisesti pienet ja yksityiset asiat, joita on totuttu pitämään naisten alueena. Ja hän tekee sen niin taiten, että keskenään hyvin erilaisten lukijoiden, miesten ja naisten, on helppo löytää hänen tekstinsä äärelle. Innostua ja haltioitua siitä.

Rachel Cusk, *Kunnia*, suom. Kaisa Kattelus, S&S, 2020, s. 203.

Liisa Rinne on kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta ja kirjailija Tampereelta